

Svet
Evropske unije

Bruselj, 6. oktober 2023
(OR. en)

13684/23

LIMITE

JAI 1243
FREMP 269
AG 112
POLGEN 137

DOPIS

Pošiljatelj: predsedstvo

Prejemnik: delegacije

Zadeva: Prizadevanja za izboljšanje učinkovitosti in kakovosti pravosodnih sistemov

V prilogi vam pošiljamo dopis predsedstva pred delovnim kosilom ministrov in ministric za pravosodje v okviru zasedanja Sveta za pravosodje in notranje zadeve 19. in 20. oktobra 2023.

Delovno kosilo: Prizadevanja za izboljšanje učinkovitosti in kakovosti pravosodnih sistemov

I.

Pravna država je skupaj z demokracijo in spoštovanjem človekovih pravic ena od temeljnih vrednot Unije. Skupna je vsem državam članicam in je temelj identitete Unije. Je ključni dejavnik politične stabilnosti in gospodarske blaginje v Evropi. Kot je poudarila predsednica Ursula von der Leyen v govoru o stanju v Uniji leta 2023, bodo pravna država in temeljne pravice vedno temelj naše Unije – v sedanjih in prihodnjih državah članicah.

Pravna država, kot je opredeljena v členu 2 PEU, vključuje načela zakonitosti, ki pomenijo pregleden, odgovoren, demokratičen in pluralističen zakonodajni postopek; pravno varnost; prepoved samovoljnega ravnanja izvršilnih oblasti; učinkovito sodno varstvo, vključno z dostopom do pravnega varstva; neodvisna in nepristranska sodišča, tudi kar zadeva temeljne pravice; delitev oblasti ter nediskriminacijo in enakost pred zakonom.

Zaradi pomembnosti pravne države je na evropski ravni na voljo več orodij, s katerimi se zagotavlja spoštovanje tega načela.

Letni cikel pregleda pravne države, ki ga je vzpostavila Evropska komisija, je instrument za poglobitev dialoga in skupnega poznavanja vprašanj s področja pravne države, hkrati pa je tudi preventivno orodje in instrument, s katerim se spodbuja sprejemanje ukrepov za okrepitev naših institucij in zaupanja naših državljanov vanje. Poročila o stanju pravne države, sprejeta po letu 2020, črpajo iz različnih virov, tudi iz pregleda stanja na področju pravosodja v EU¹. Svet se v letnem dialogu o pravni državi opira na poročilo Komisije, poleg razprav v okviru Sveta za splošne zadeve pa Svet za pravosodje in notranje zadeve od leta 2020 dodatno in podrobneje razpravlja o vprašanjih, povezanih s pravno državo, ki spadajo v njegovo pristojnost.

¹ Dok. 10407/23 – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropski centralni banki, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2023 (COM(2023) 309).

Iz pregleda stanja na področju pravosodja v EU za leto 2023 izhaja, da so uspešni pravosodni sistemi bistveni za uporabo in izvrševanje prava EU ter ohranjanje pravne države in drugih temeljnih vrednot EU, ki so skupne državam članicam. Kadar nacionalna sodišča uporabljajo pravo EU, delujejo kot sodišča EU. Pregled stanja na področju pravosodja v EU vsebuje letni pregled kazalnikov, ki se osredotoča na tri bistvene parametre uspešnih pravosodnih sistemov: i) učinkovitost, ii) kakovost, iii) neodvisnost.

II.

Dobro delujoči pravosodni sistemi so ključnega pomena za uporabo in izvrševanje prava EU ter ohranjanje pravne države. Učinkovit pravosodni sistem zagotavlja, da se odločitve sprejemajo brez nepotrebnega odlašanja. Predolgi postopki in veliki zaostanki spodbujajo zaupanje državljanov in podjetij v nacionalne pravosodne sisteme.

Gospodarski vidik pravosodnih sistemov je zato izrednega pomena. Zlasti pravosodni sistem, ki ne zagotavlja zadostnih jamstev ali ne deluje z ustrežno skrbnostjo, kadar se ena od strank počuti oškodovana, bo negativno vplival na poslovne naložbe ter posledično na rast produktivnosti in splošne gospodarske rezultate. Uspešni pravosodni sistemi so ključni za medsebojno zaupanje ter izboljšanje naložbenega okolja in trajnostnosti dolgoročne rasti. V letnem pregledu trajnostne rasti za leto 2023², ki določa prednostne naloge ekonomske politike in politike zaposlovanja za EU, je potrjena povezava med učinkovitimi pravosodnimi sistemi in poslovnimi okolji v državah članicah ter gospodarstvom, ki deluje v korist ljudi. Dobro delujoči in popolnoma neodvisni pravosodni sistemi lahko pozitivno vplivajo na naložbe in so ključni za zaščito naložb, s čimer prispevajo k produktivnosti in konkurenčnosti.

² Dok. 15184/22.

Tako kot v prejšnjih letih poročilo o stanju pravne države za leto 2023 vsebuje nadaljnjo analizo neodvisnosti, kakovosti in učinkovitosti pravosodnih sistemov v vseh državah članicah, pri čemer je poudarjeno, da so dobro delujoči in popolnoma neodvisni pravosodni sistemi ključni za zagotavljanje, da pravosodje deluje v korist državljanov in podjetij. Učinkovitost in kakovost pravosodnih sistemov je odvisna od parametrov, kot so število obravnavanih zadev³, ocenjeno trajanje postopkov⁴, stopnja rešenih zadev⁵, število nerešenih zadev⁶, trajanje postopkov, dostop do pravnega varstva,⁷ uporaba digitalnih orodij⁸ in orodij za ocenjevanje⁹ ter razpoložljivi finančni in človeški viri¹⁰, zlasti ali imajo dovolj sredstev ter kvalificiranega, usposobljenega in ustrezno plačanega osebja. Uravnoteženo izpolnjevanje vseh teh parametrov je lahko izziv za države članice, vendar pregled stanja na področju pravosodja v EU za leto 2023 kaže, da se uspešnost pravosodnih sistemov EU v veliki večini držav članic še naprej izboljšuje¹¹.

Finančna sredstva, dodeljena nacionalnim pravosodnim sistemom, neposredno vplivajo na trajanje sodnih postopkov, in številne države članice so v svojih načrtih za okrevanje in odpornost pravosodnemu sistemu dodelile dodatna sredstva. Izvedle so tudi več pobud za izboljšanje digitalizacije, ki je bila prednostna naloga več držav članic. Uvedeni so bili tudi inovativni ukrepi, ki zahtevajo, da se zagotovi usposabljanje za pravosodne delavce.

Tudi ustrezni človeški viri so bistvenega pomena, ne samo da bi se zagotovilo izdajanje sodnih odločb brez zamud, temveč tudi za zagotovitev privlačnosti pravosodnih poklicev ter razpoložljivost kvalificiranih, usposobljenih in ustrezno plačanih pravosodnih delavcev. Sredstva, dodeljena pravosodnim sistemom, bi morala ustrezati pomembnosti nalog in odgovornosti, ki so jim zaupane, pri čemer je med najpomembnejšimi izvajanje samih pravosodnih postopkov.

³ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 2–4.

⁴ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 5–9.

⁵ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 10–12.

⁶ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 13–15.

⁷ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 24–31.

⁸ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 40–48.

⁹ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slika 39.

¹⁰ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, slike 32–38.

¹¹ Pregled stanja na področju pravosodja EU za leto 2023, str. iii.

Številne države članice so tudi sprejele nadaljnje ukrepe za izboljšanje uporabe informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT) v pravosodnih sistemih, saj digitalizacija poleg krepiteve pravosodnih sistemov držav članic zagotavlja, da so ti dostopnejši, učinkovitejši in odpornejši. Digitalizacija je ključna za večjo učinkovitost pravosodnih sistemov in lažji dostop do pravnega varstva. Državam članicam bo pomagala premagati sedanje in prihodnje izzive, s katerimi se soočajo nacionalni pravosodni sistemi. Uporaba inovativnih tehnologij, kot sta umetna inteligenca in robotizacija, zagotavlja prihranek časa in omogoča, da se ponavljajoče se naloge opravljajo strojno. V zvezi s tem sta premostitev digitalnega razkoraka in uporaba umetne inteligence dva od izzivov, ki ju bodo morale države članice verjetno obravnavati v kratkem.

Da bi spodbudili razpravo, naj ministri in ministrice obravnavajo naslednji vprašanji:

- Katere dobre prakse so bile vzpostavljene v vaši državi članici za namene izboljšanja učinkovitosti in kakovosti pravosodnega sistema, ob upoštevanju novih izzivov, s katerimi se soočajo pravosodni sistemi, kot sta uporaba umetne inteligence in uporaba videokonferenc?
- Kako bi lahko po vašem mnenju EU še bolj podpirala države članice pri krepitevi učinkovitosti in kakovosti nacionalnih pravosodnih sistemov?